

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद
वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, मंगळवार, दिनांक २ जून २००९
[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]
(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक १

बॉम्बे सिव्हिल सप्लाय रुल्स, खंड १ व २ आणि बॉम्बे जनरल प्रॉव्हिडंट फंड रुल्स, वगैरे

(सैद्धांतिक)

(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

- (२) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासामध्ये दर्शविण्यात आले आहेत.
- (३) उत्तराचे समर्थनार्थ प्राधिकार नमूद करा.
- (४) प्रत्येक प्रश्नाच्या उत्तरासाठी स्वतंत्र नवे उत्तरपत्रिकेचे पृष्ठ वापरा.

गुण

१. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :-	२०
(अ) विशेष वेतन	
(ब) संक्रमण कालावधी	
(क) अर्जित रजेची गणना	
(ड) भरपाई निवृत्ति वेतन	
(इ) अंशराशीकरण.	
२. ना परतावा अग्रिम व परतावा अग्रिम ह्यांमध्ये फरक काय आहे ? अग्रिम कोणकोणत्या बाबींकरीता मंजूर करता येऊ शकतो ?	२०
३. (अ) थोडक्यात विशद करा :-	१०
(१) नियतवयोमान सेवानिवृत्ती (२) सेवापुस्तक.	
(ब) शासकीय कर्मचाऱ्याला त्याच्या सेवाकाळात अनुज्ञेय असलेल्या रजेचे प्रकार तरतुदीसह विशद करा.	१०
४. (अ) ठेव संलग्न विमा योजना तरतुदी सविस्तर स्पष्ट करा.	१०
(ब) निवृत्तीवेतन विषयक कागदपत्रे करण्यातील महत्त्वाचे टप्पे सांगा.	१०
५. निर्वाह भत्ता म्हणजे काय ? निर्वाह भत्ता देण्याच्या रकमेतून कोणकोणत्या ऐच्छिक व अनिवार्य वजावटी करता येऊ शकतात ?	२०
६. किरकोळ व जबर शिक्षा कोणत्या ? जबर शिक्षा अवलंबविण्याची कार्यपद्धती स्पष्ट करा.	२०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE
AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA
ZILLA PARISHAD FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE,
CLASS III**

MUMBAI, TUESDAY, 2nd JUNE 2009

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER I

**BOMBAY CIVIL SERVICES RULES, VOLUMES I & II AND
BOMBAY GENERAL PROVIDENT FUND RULES, ETC.**

(THEORETICAL)

(With Books)

N.B.—(1) Answer any *five* questions.

(2) Quote authority in support of the answer.

(3) Use the separate page of answer sheet for each question.

(4) The marks for each question are indicated in the margin.

	Marks
1. Write short notes (any <i>four</i>) :—	20
(a) Special Pay	
(b) Transit Period	
(c) Calculation of Earned Leave	
(d) Compassionate Pension	
(e) Commutation.	
2. Distinguish between non-refundable and refundable advance from the General Provident Fund. Explain for which reasons advances can be granted to Government Servant.	20
3. (a) Please state in brief :—	10
(i) Superannuation Pension	
(ii) Service Book.	
(b) Explain various kinds of leave due and admissible to a Government Servant.	10
4. (a) Describe in detail the provision of Deposit linked insurance scheme.	10
(b) What are the important steps in preparation of Pension case ?	10
5. What is subsistence allowance ? Which voluntary and compulsory deductions can be made from subsistence allowance ?	20
6. What are the minor and major punishments ? Describe procedure to impose major punishments.	20

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद
वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, मंगळवार, दिनांक २ जून २००९

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण—१००)

पेपर क्रमांक २

बॉम्बे सिविल सर्व्हिसेस रुल्स, खंड १ व २ आणि बॉम्बे जनरल प्रॉव्हिडंट फंड रुल्स, वगैरे
(व्यावहारिक)

(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविलेले आहेत.

(२) उत्तराचे पुष्ट्यर्थ आवश्यक तेथे नियमातील तरतूद नमूद करावी.

(३) पुस्तकातील उतारे जसेच्या तसे व तारतम्यसहित उतरविल्यास गुण कमी होतील.

गुण

१. फरक स्पष्ट करा (कोणतेही चार) :—

२०

(अ) शुल्क व मानधन

(ब) अर्धवेतनी रजा व परावर्तीत रजा

(क) नियत वयोमानानुसार सेवा निवृत्तिवेतन आणि कुटुंब निवृत्तिवेतन

(ड) तात्पुरते पद आणि कायमचे पद

(इ) पुनर्नियुक्ती आणि प्रतिनियुक्ती.

२. खालीलपैकी कोणत्याही चारवर टिप्पणी लिहा :—

२०

(अ) पदग्रहण अवधीची गणना

(ब) निवृत्तिवेतनाचे अंशराशिकरण

(क) निर्वाह भत्ता

(क) भ. नि. नि. मधून ना-परतावा अग्रिम

(क) प्रसुतीपूर्व रजा.

३. (अ) दिनांक १ जानेवारी १९९० रोजी नेमणूक झालेल्या कर्मचाऱ्याच्या रजा खात्यावर
पुढीलप्रमाणे माहितीच्या आधारे दिनांक ३१ डिसेंबर २००५ रोजी अर्जित रजा व
अर्धपगारी रजा किती शिल्लक असेल ते परिगणना करून सांगा :—

१०

(१) दि. ३१ डिसेंबर २००३ रोजी शिल्लक ८० दिवस
असलेली अर्जित रजा.

(२) दि. ३१ डिसेंबर २००३ रोजी शिल्लक १०० दिवस
असलेली अर्धपगारी रजा.

(३) दि. १ जून २००४ पासून दि. ३० जून २००४ ३० दिवस
पर्यंत घेतलेली रजा.

(४) दि. ०६ नोव्हेंबर २००४ पासून दि. ३० नोव्हेंबर २००४ १५ दिवस

गुण

- (ब) पुढील बाबींवर भाष्य करून त्याबाबत करावयाच्या कार्यवाहीचे स्वरूप नमूद करा :—
- (१) कोणत्याही प्रकारची रजा खात्यावर शिल्लक नसलेल्या कर्मचार्याने वैद्यकीय कारणासाठी ३० दिवसांची रजा मंजुरीसाठी विनंती केली आहे. त्याची सेवानिवृत्तीची तारीख ३० जून २००९ अशी आहे. ५
  - (२) दहा वर्षांच्या सेवेनंतर शासकीय कर्मचार्याने अधिवासाचा दाखला (डोमिसाईल सर्टिफिकेट) सादर करून त्याची सेवा पुस्तकात नोंद केलेली जन्मतारीख दुरुस्त करण्याची विनंती केली आहे. ५
४. (अ) श्री. जोशी यांचे दिनांक १ फेब्रुवारी १९९९ रोजी वेतन रु. ५,५००—१७५—९,००० या वेतनश्रेणीत रुपये ६,३७५ इतके होते. अपहारातील सहभागाबद्दल श्री. जोशी यांच्या ३ वेतनवाढी पुढील वेतनवाढीवरील परिणामासह दिनांक १ मे २००० रोजीचे आदेशान्वये थांबविण्यात आल्या आहेत. या शिक्षेचे अनुषंगाने श्री. जोशी यांचे दिनांक १ एप्रिल २००५ रोजीचे वेतन दर्शवा. १०
- (ब) खालील माहितीच्या आधारे दिनांक ३१ मार्च २००९ रोजीचा श्री. शिंदे यांचा भविष्य-निर्वाह निधी लेखा तयार करा :— १०
- (१) प्रारंभिक शिल्लक १ एप्रिल २००८ रोजी रुपये ६,३०,०००.
  - (२) मासिक वर्गणी रुपये ३,०००
  - (३) दिनांक १ जून २००८ ते ३१ जुलै २००८ या कालावधीची वर्गणी, त्यांची रजा माहे नोव्हेंबर २००८ मध्ये मंजूर झाल्यानंतर माहे डिसेंबर २००८ मध्ये त्यांचे म.नि.नि. खात्यामध्ये भरण्यात आली.
  - (४) डिसेंबर २००८ मध्ये ना-परतावा अग्रिम रुपये १,००,००० काढले आहेत.
  - (५) सन २००८-२००९ चे व्याजदर ८ % प्रति वर्ष आहे.
५. (अ) वेतनश्रेणी रुपये ६,५००—२००—१०,५०० मधील अधिकारी दिनांक १० ऑगस्ट २००८ रोजी सकाळी ६-०० वाजता नाशिक येथून रेल्वेने मुंबई येथे शासकीय कामासाठी गेले आहेत. त्यांचे प्रवासभत्ता देयक खालील तपशीलाद्वारे तयार करा :— १०
- (१) रेल्वे भाडे रुपये ३५०
  - (२) मुंबईस सकाळी १०-२० वाजता पोहोचले.
  - (३) दिनांक १० ऑगस्ट २००८ ते १४ ऑगस्ट २००८ पर्यंत मुंबईत हॉटेलमध्ये वास्तव्य.
  - (४) मुंबईहून दिनांक १४ ऑगस्ट २००८ रोजी १७-१० वाजता नाशिककडे प्रयाण.
  - (५) नाशिक येथे रात्रौ २२-०० वाजता आगमन.
  - (६) अधिकाऱ्याचे मूळ वेतन दिनांक १ ऑगस्ट २००८ रोजी रुपये ८,१०० आहे.
- (ब) श्री. शिवकुमार यांचा जन्म २ मे १९२५ रोजी झाला असून वर्ग-३ च्या पदावर त्यांची नियुक्ती दि. २ मे १९४२ रोजी करण्यात आली आहे. श्री. शिवकुमार यांची निवृत्तिवेतनार्ह सेवा परिगणित करा. ५
- (क) कट्टंब निवृत्तिवेतनासाठी कट्टंबाच्या व्याख्येत समाविष्ट करण्यात आलेल्या व्यक्तीची ५

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION**DEPARTMENTAL EXAMINATION OF MAHARASHTRA FINANCE
AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA
ZILLA PARISHAD FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE,
CLASS III**

MUMBAI, TUESDAY, 2nd JUNE 2009

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER II**BOMBAY CIVIL SERVICES RULES, VOLUMES I & II AND
BOMBAY GENERAL PROVIDENT FUND RULES, ETC.****(PRACTICAL)***(With Books)*

- N.B.*—(1) The marks for each question are indicated in the margin.
(2) Quote authority in support of the answer.
(3) Indiscriminate copying of an authority will be discounted.

Marks

1. Distinguish between any <i>four</i> of the following :—	20
(a) Fee and Honorarium	
(b) Half Pay Leave and Commuted Leave	
(c) Superannuation Pension and Family Pension	
(d) Temporary Post and Permanent Post	
(e) Re-employment and Transfer to Foreign service.	
2. Write short notes on any <i>four</i> of the following :—	20
(a) Calculation of Joining Time	
(b) Commutation of Pension	
(c) Subsistence Allowance	
(d) Non-refundable G.P.F. Advance	
(e) Maternity Leave.	
3. (a) A Government Servant is appointed on 1st January 1990. Work-out the balance of his Earned Leave and Half Pay Leave, as on 31st December 2005 on the basis of the following information :—	10
(i) Balance of Earned Leave as on 31st December 2003	80 days
(ii) Balance of Half-Pay Leave as on 31st December 2003	100 days
(iii) Earned Leave taken from 1st June 2004 to 30 June 2004.	30 days
(iv) Half-Pay Leave taken from	15 days

- (b) Comment and state the action required to be taken on the following :—
- (i) A Government Servant has applied for 30 days leave on Medical ground. However, he does not have any kind of leave balance to the credit of his leave account. His date of retirement is 30th June, 2009. 5
  - (ii) After 10 years of his service, a Government Servant, submitted his Domicile Certificate and requested to correct his date of birth in his service book. 5
4. (a) Mr. Joshi was drawing Pay of Rs. 6,375 in the Pay Scale of Rs. 5,500—175—9,000, *w.e.f.* 1st February 1999. He was punished for his involvement in misappropriation and his 3 increments were stopped with effect on future increments by the order dated 1st May 2000. Indicate the effect of punishment on his Pay as on 1st April 2005. 10
- (b) On the basis of details given below, prepare the G.P.F. Account of Mr. Shinde as on 31st March 2009 :— 10
- (i) Opening balance as on 1st April 2008 Rs. 6,30,000
  - (ii) Monthly Subscription Rs. 3,000
  - (iii) The subscription for the period 1st June 2008 to 31st July 2008 are credited to his account in the month of December 2008, as his leave for the above period was sanctioned in November 2008.
  - (iv) Withdrawal of non-refundable advance in December 2008—amount Rs. 1,00,000
  - (v) Rate of interest is 8 % for the year 2008-2009.
5. (a) An officer in the pay scale of Rs. 6,500—200—10,500, proceeded on tour on 10th August 2008 at 6-00 a.m. from Nashik to Mumbai for Government work. Prepare his T. A. Bill from the details given below :— 10
- (i) Railway fare—Rs. 350
  - (ii) He arrived at Mumbai at 10-20 a.m.
  - (iii) Halted at Mumbai from 10th August 2008 to 14th August 2008, in Hotel.
  - (iv) Departure from Mumbai on 14th August 2008 at 17-10 p.m.
  - (v) Arrival at Nashik at 22-00 p.m.
  - (vi) His basic pay is Rs. 8,100 as on 1st August 2008.
- (b) Mr. Shiva Kumar was born on 2nd May 1925 and was appointed on a Class-III post on 2nd May 1942. Calculate the qualifying service for the pensionary benefits. 5
- (c) List out the persons included in the definition of family for the purpose of family pension. 5

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद
वित्त व लेखा सेवा वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, बुधवार, दिनांक ३ जून २००९

[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ३

बॉम्बे फायनान्शियल रुल्स, महाराष्ट्र ट्रेझरी रुल्स, वगैरे
(पुस्तकांसह)

- सूचना.**— (१) कोणतेही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
(२) प्रत्येक प्रश्नाचे गुण समासात दर्शविलेले आहेत.
(३) उत्तराचे पुष्ट्यर्थ नियम नमुद करा.

१. संक्षिप्त टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—

- (अ) स्थायी अग्रिम
- (ब) वित्तीय औचित्ये
- (क) आकस्मिक निधी
- (ड) संक्षिप्त देयक
- (ई) विनियोजन
- (फ) लोकलेखा समिती.

गुण
२०

२. शासकीय कर्मचाऱ्यास कोणत्या प्रकारची व्याजी अग्रिमे मंजूर केली जातात व अशी कर्जे मंजूर करण्यापूर्वी कोणती पूर्वतपासणी केली जाते ? २०

३. शासकीय कार्यालयांमध्ये साहित्य खरेदी करण्यासाठी वापरण्यात येणाऱ्या खरेदी कार्यपद्धतीचे सविस्तर वर्णन करा. २०

४. शासकीय कर्मचाऱ्याच्या निष्काळजीमुळे शासनास झालेल्या नुकसानीच्या जबाबदारीची अंमलबजावणी करण्यासाठी कोणते सर्वसाधारण नियम आहेत ? २०

५. फरक स्पष्ट करा (कोणतेही चार) :— २०

- (अ) भांडवली खर्च व महसुली खर्च
- (ब) व्याजी अग्रिमे व बिनव्याजी अग्रिमे
- (क) कोषागार व उप-कोषागार
- (ड) थकीत मागणी व मुदतबाह्य मागणी
- (ई) इसारा ठेव व सुरक्षा ठेव.

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE
AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA ZILLA
PARISHAD FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III**

MUMBAI, WEDNESDAY, 3RD JUNE 2009

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER III

**BOMBAY FINANCIAL RULES AND MAHARASHTRA TREASURY
RULES, ETC.**

(With Books)

- N.B.*—(1) Answer any *five* questions.
(2) Marks for each question are indicated in the margin.
(3) Quote an authority in support of your answer.

	Marks
1. Write short notes on (any <i>four</i>) :—	20
(a) Permanent Advance	
(b) Canons of Financial Propriety	
(c) Contingency Fund	
(d) Abstract Bill	
(e) Appropriation	
(f) Public Account Committee.	
2. What different kinds of interest bearing loans are granted to Government servants ? What pre-checks are applied before granting such loans ?	20
3. Describe in detail purchase procedure adopted in Government offices for procurement of goods.	20
4. What are the general rules for the enforcement of responsibilities for losses sustained by Government through negligence of Government servant ?	20
5. Distinguish between (any <i>four</i>) :—	20
(a) Capital Expenditure and Revenue Expenditure	
(b) Interest bearing loan and non interest bearing loan	
(c) Treasury and Sub Treasury	
(d) Arrears Claims and Time Barred Claim	
(e) Earnest Money Deposit and Security Deposit.	
6. (a) What are the responsibilities of Drawing and Disbursing Officer as	10

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद
वित्त व लेखा सेवा वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, बुधवार, दिनांक ३ जून २००९

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ४

अकाउंट कोड, खंड १, २ व ४ वगैरे

(पुस्तकांसह)

सूचना.— (१) कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नांचे गुण समासात दर्शविलेले आहेत.

१. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—

गुण
२०

- (अ) राज्याचा एकत्रित निधी
- (ब) राज्याचा आकस्मिक निधी
- (क) प्रपत्र लेखा
- (ड) लोकलेखा
- (ई) शासनाचे सेवा-विभाग आणि व्यापार-विभाग.

२. (अ) भारित खर्च व दत्तमत खर्च यांतील फरक स्पष्ट करा.

१०

(ब) प्रारंभिक लेखे म्हणजे काय ? ते कोणते आहेत ? प्रारंभिक लेखे लिहिण्याच्या नमुन्यात बदल किंवा सुधारणा करावयाची झाल्यास ती कशाप्रकारे करता येते ?

१०

३. प्रशासकीय मान्यता म्हणजे काय ? तांत्रिक मान्यतेपेक्षा ती वेगळी कशी असते ? सुधारित प्रशासकीय मान्यता घेण्याची गरज केव्हा पडते ?

२०

४. विविध शासकीय देवघेवींचे वर्गीकरण शासकीय लेख्यात करताना वापरण्यात येणारी सर्वसामान्य तत्त्वे विस्ताराने विशद करा.

२०

५. दोन शासकीय विभागांतर्गत आर्थिक व्यवहार शासकीय लेख्यात कशाप्रकारे समायोजित केले जातात ? या नियमाला सर्वसाधारणपणे कोणते व्यवहार अपवाद आहेत, ते स्पष्ट करा.

२०

६. शासकीय लेख्यामध्ये नुकसान दर्शविण्याच्या पद्धती सविस्तरपणे विशद करा.

२०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD
FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III**

MUMBAI, WEDNESDAY, 3RD JUNE 2009

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER IV

THE ACCOUNT CODE, VOLUMES I, II AND IV ETC.

(With Books)

N.B.—(1) Answer any *five* questions.

(2) The marks for each question are indicated in the margin.

	Marks
1. Write short notes on (any <i>four</i>) :—	20
(a) Consolidated Fund of the State	
(b) Contingency Fund of the State	
(c) Proforma Account	
(d) Public Account	
(e) Service Departments and Commercial Departments of the Govt.	
2. (a) State in detail the difference between charged expenditure and Voted Expenditure.	10
(b) What it means by 'Primary-Accounts' ? Which are they ? Who is responsible to keep 'Primary Accounts' ? If one wants to change or improve the forms in which Accounts are kept, have it could be done ?	10
3. What do you understand by Administrative Approval ? How does it differ from technical sanction ? When is revised administrative approval necessary ?	20
4. State the general principles of classification of transactions in Govt. Account.	20
5. State the principles according to which inter departmental adjustments are effected. What are the general exceptions to the Rule ?	20
6. State and explain in detail the directions regarding the exhibition of losses in Government Accounts.	20

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA ZILLA PARISHAD
FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III**

MUMBAI, THURSDAY, 4TH JUNE 2009

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER V**PRECIS AND DRAFT**

(Without Books)

N.B.—The marks for each question are indicated in the margin.**Marks**

1. Make a précis of the following passage, not exceeding one-third of its length and suggest a suitable title :— 50

The fact is Indian economy was always in bad shape. It never was what was being projected in mainstream media : “the shining India”, “the knowledge superpower”, “the toast of the emerging markets” and so on. India was a sick economy and it continues to be one. The sickness was hidden primarily because of the rise in stock markets, which were driven less by fundamentals and more by excess liquidity in global financial bazaars. When Mr. Greenspan slashed the interest rates after the tech bubble burst to unsustainably low levels, he not only created a housing bubble, he also created a bubble in emerging economies around the world. A whole lot of money travelled out of the US towards the new markets. India was a big beneficiary of that flow, simply because of the misguided notion that India is another China, which it is not. So the current weakness in Indian economy is not something new ; it is something latent.

In fact the weakness has been growing by leaps and bounds during past two years. The rise of crude oil price has eaten the Indian economy hollow and has in fact pushed the country back many notches on its financial path. During past two years the cost of crude imports has gone up from \$40 billion to approx. \$100 billion—an unaffordable luxury for a poor nation like India. This escalation in the energy bill itself amounts to about 6.5 % of the country's GDP. (This percentage is set to rise, given the fact that the GDP is declining and the crude consumption is rising.) The situation is laughable ; a country whose total exports amounted to \$155 billion last year is likely to spend over \$100-120 billion on the import of one single commodity. If this parameter was to be the sole criteria of judgement, India will emerge as the number one importer of crude oil in the world, and would give more teeth to those who blame India and China for the rise in the price of crude.

Worse, the country is not passing on this rise in the crude oil to the

retail prices of petrol have gone up just 29 percent until the end of year 2007.) In other words, the government treasury goes on taking it on its chin while the consumers are blessedly unaware about the rising prices. As a result while on one hand the consumption continues to grow unabated, on the other the country's finances continue to take a hit below the belt. The balance sheet in fact is already in the red due to the losses this country has taken on account of fuel subsidies, and even if the crude price was to fall to a mere \$100/barrel with immediate effect. Indian economy would not be able to recover from the wounds it has already received.

Of course, the danger is not just limited to the escalating crude oil price. The growing fertiliser subsidies are burning another hole in the pocket. The government imports urea at Rs. 31,116/ton and sells it for Rs. 4,830/ton. DAP is imported at Rs. 58,584 and sold for Rs. 9,350/t. MOP is imported as Rs. 35,563/ton and sold for Rs. 4,455. The amount of subsidy given by the government has been climbing steadily over the years and today stands at a whopping Rs. 119,772 crores (estimated for 2008-09) — almost three times higher than the amount doled out during the previous year.

The surging oil, fertiliser, and food subsidies are likely to upset the entire applegate of Indian finances. The annual DGDP growth at constant prices is already in serious decline. Very strong revenue gains, which masked many shortcomings of the economy in yesteryears, are also showing signs of slowdown. And as if all this was not enough, India's trade deficit is likely to exceed 8 % in FY09. According to Moody's latest report on Indian economy "higher oil prices and lack of fiscal policy reactions amidst high pent-up-price pressures are putting the burden of macro-economic adjustment on monetary authorities. As a result, policy as well as market interest rates could rise, and a sharp deceleration in growth may follow."

Not a surprise why the rating agencies are out to issue negative numbers to India. A few weeks back international rating agency Fitch Ratings downgraded India's local currency outlook from 'stable' to 'negative', mainly on account of the deteriorating fiscal position of the Union Government. Fitch assigned India's long-term foreign currency IDR at 'BBB minus', its short-term foreign currency IDR at 'F3' and the country ceiling at 'BBB minus'. The agency said that India's long term currency issuer default rating (IDR) outlook was being revised to negative from stable while affirming the rating at 'BBB minus', in light of the fact that the trade deficit was likely to widen to 8.2 % of GDP in FY09. The rating agency attributed the negative outlook to an increase in government debt issuance to finance subsidies not captured in the budget. Higher budget subsidies, interest payments, public wages and bonds issued to oil and fertiliser companies could increase the fiscal deficit to 6.5 per cent of GDP in 2008-09, predicts Fitch. Fitch's ratings were seconded by the forecasts of Standard and Poor (S & P) which lowered their India growth forecast for the current year to 7.8 % from 8.1-8.6 % earlier. S & P also maintained that the Indian economy

- www.StudentBounty.com

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग तीन आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद,
वित्त व लेखा सेवा, वर्ग तीनसाठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, गुरुवार, दिनांक ४ जून २००९
[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]
(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ६

बुक-किपिंग

(पुस्तकांशिवाय)

सूचना.—(१) प्रश्न क्र. १ अनिवार्य. उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नांचे गुण स्वतंत्रपणे नमूद केले आहेत.

(३) अतिरिक्त सोडविलेल्या प्रश्नांना गुण दिले जाणार नाहीत.

गुण

१. श्री. ओम यांच्या दिनांक ३१ मार्च २००९ रोजी संपलेल्या वर्षाचे तेरीज पत्रक खालील-
प्रमाणे आहे. त्याखालील आवश्यक तरतुदी विचारात घेऊन दिनांक ३१ मार्च २००९ रोजी
संपलेल्या वर्षाचे व्यापारीपत्रक, नफा आणि तोटापत्रक आणि त्याच दिवसाचा ताळेबंद
तक्ता तयार करा :—

२५

तपशील	नावे (रुपये)	जमा (रुपये)
किरकोळ ऋणको	५,००,०००	..
किरकोळ धनको	..	२,००,०००
खर्चावरील थकलेले दायित्व	५५,०००	..
मजुरी	१,००,०००	..
जावक वाहतूक खर्च	१,१०,०००	..
आवक वाहतूक खर्च	५०,०००	..
साधारण खर्च	७०,०००	..
रोख सूट	२०,०००	..
बुडीत येणी	१०,०००	..
मोटार गाडी	२,४०,०००	..
छपाई व स्टेशनरी	१५,०००	..
फर्निचर व फिटींग	१,१०,०००	..
जाहिरात	८५,०००	..
विमा	४५,०००	..
विक्रेत्याचे कमिशन	८७,५००	..
टपाल आणि दूरध्वनी	५७,५००	..
वेतन	१,६०,०००	..
दर आणि कर	२५,०००	..
उचल	२०,०००	..
भांडवली लेखा	..	१४,४३,०००
खरेदी	१५,५०,०००	..
विक्री	..	१९,८७,५००
दिनांक १ एप्रिल २००८ चा साठा	२,५०,०००	..
बँकेतील रोख	६०,०००	..
ह्यातातील रोख	१०,५००	..

खालील तरतुदी करण्यात याव्यात :—

- (१) दिनांक ३१ मार्च २००९ च्या साठ्याचे मूल्य रुपये ७,२५,०००.
- (२) बुडीत आणि संशयीत येणी साठी किरकोळ ऋणकोवर ५ % तरतुद करून निर्माण करा.
- (३) घसारा :—
फर्निचर आणि फिटींग १० % नी
मोटार गाडी २० % नी.
- (४) श्री. ओम यांनी वर्षभरात रक्कम रुपये २५,००० किमतीचा माल काढून घेतला.
- (५) शांती आणि कंपनीला मंजुरीनंतर पाठविलेल्या रक्कम रुपये ७५,००० किमतीच्या मालाचा समावेश विक्रीमध्ये आहे. दिनांक ३१ मार्च २००९ रोजी मंजुरी दिलेल्या आणि विक्री न झालेल्या उर्वरित मालाची किंमत रुपये ५०,००० होती.
- (६) विक्रेत्याला एकूण विक्रीवर ५ % कमीशन देय आहे.
- (७) रुपये २५,००० ची बुडीत येणी किरकोळ ऋणको मध्ये समावेश आहेत.
- (८) सन २००७-२००८ या वर्षाचे संबंधातील रक्कम रुपये ५५,००० ची छपाई आणि स्टेशनरी खर्चाची तरतुद त्या वर्षात केली नव्हती. मात्र ती या वर्षात थकित वायीत्व म्हणून खर्च दाखवा.
- (९) रक्कम रुपये ५०,००० च्या फर्निचर खरेदीचा समावेश खरेदीत आहे.

२. सेंट फ्रान्सीस हायस्कूल, मुंबई यांचे सन २००८ खालील तेरीजपत्रक आणि माहितीवरून उत्पन्न आणि खर्चाचे लेखे आणि त्या वर्षाअखेरचे ताळेबंद तयार करा :— १५

नावे शिल्लक	रुपये	जमा शिल्लक	रुपये
फर्निचर आणि फिटींग	१६,०००	पुरवठ्याचे ऋणको	४,०००
प्रयोगशाळा	४०,०००	फी मिळाली	१,५०,०००
ग्रंथालय	५०,०००	प्रवेश फी	३,०००
इमारती	२,००,०००	हॉलचे भाडे	५,०००
गुंतवणूक ६ %	१,००,०००	संकीर्ण जमा	१,५००
वेतन	१,६०,०००	सरकारी अनुदान	३०,०००
स्टेशनरी	१०,०००	सर्वसाधारण निधी	३,६०,०००
सर्वसाधारण खर्च	६,०००	विज्ञान कक्षाचे विस्तारा- साठी देणगी मिळाली	४०,०००
वार्षिक समारंभावरील खर्च	२,०००	जुन्या फर्निचरची विक्री दिनांक १ जुलै २००८	७,०००
बँकेतील रोख	१६,०००		
हातातील रोख	५००		
एकूण . .	६,००,५००		६,००,५००

- (१) रुपये ६,००० ची फी अद्याप मिळाली नाही आणि रुपये १४,००० चे वेतन देणे बाकी आहे.
- (२) १ जुलै २००८ रोजी एकूण २०,००० ची फर्निचर खरेदी केली होती. मात्र त्याची नोंद अद्याप घेतली नाही.
- (३) १ जानेवारी २००८ रोजी रक्कम रुपये १०,००० च्या मूळ किंमत असलेले फर्निचरची विक्री केली.
- (४) खालीलप्रमाणे घसारा आकारणी करा :—
फर्निचर आणि फिटींग १० %

३. दुहेरी नोंद पद्धतीच्या तत्त्वानुसार “प्रत्येकी नावे ही तेवढीच जमा असते” स्पष्ट करा.
दुहेरी नोंद पद्धतीचे फायदे सुद्धा सांगा.

४. खालील तपशीलावरून दिनांक ३१ डिसेंबर २००८ रोजी संपणाऱ्या कालावधीचे एका टनाची एकूण किंमत दर्शवून किंमतीचा तक्ता तयार करा :—

	रुपये		रुपये
कच्चा माल	३३,०००	भाडे आणि कर (कार्यालय)	५००
उत्पादक मजुरी	३५,०००	पाणीपुरवठा	१,२००
प्रत्यक्ष खर्च	३,०००	कारखाना विमा	१,१००
अनुत्पादक मजुरी	१०,५००	कार्यालय विमा	५००
कारखाना भाडे आणि कर	७,५००	कायदेशीर खर्च	४००
कारखाना लाइटिंग	२,२००	गोदामाचे भाडे	३००
कारखाना हिटिंग	१,५००	घसारा—	
गतीदायी शक्ती	४,४००	प्लॅन्ट आणि मशिनरी	२,०००
माल वाहतूक	३,०००	कार्यालय इमारत	१,०००
संचालकांची फी (कारखाना)	१,०००	वितरण वाहन	२००
संचालकांची फी (कार्यालय)	२,०००	बुडीत येणी	१००
कारखाना सफाई	५००	जाहिरात	३००
किरकोळ कार्यालय खर्च	२००	विक्री विभाग वेतन	५००
खर्च	८००	वितरण वाहन सुस्थितीत ठेवणे	७००
कारखाना स्टेशनरी	७५०	बँक खर्च	५०
कार्यालय स्टेशनरी	९००	विक्रीवरील कमीशन	१,५००
मोकळ्या औजाराचे निर्लेखन	६००		

वरील कालावधीत एकूण १०,००० टन उत्पादन होते.

५. भविष्यातील नफ्याशी आणि त्यामुळे नावलौकीकाचे मूल्य यावर परिणाम करणारे महत्त्वाचे घटक कोणते ? १५
६. पुस्तक पालनामध्ये नेहमी उद्भवणाऱ्या चुकांचे विविध प्रकार स्पष्ट करा आणि त्यांची दुरुस्ती कशी केली जाते ? १५
७. खालील बाबींवर भाष्य करा (कोणत्याही तीन) :— १५
- (अ) राखीव भांडवल
  - (ब) गुप्त राखीव
  - (क) सूट दिली आणि घेतली
  - (ड) बँक ताळमेळ तक्ता
  - (इ) हिशोबाची संकल्पना
  - (फ) घसारा निधी पद्धत.

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION OF MAHARASHTRA FINANCE
AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA
ZILLA PARISHAD, FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE,
CLASS III**

MUMBAI, THURSDAY, 4th JUNE 2009

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER VI**BOOK-KEEPING**

(Without Books)

N.B.—(1) Questions No. 1 is compulsory. Attempt any five question from remaining.

(2) The marks for each question are indicated in the margin.

(3) No marks will be allotted for any questions answered in excess. **Marks**

1. The following is the Trial Balance of Shri OM as on 31st March 2009. You are requested to prepare the Trading and Profit and Loss Accounts for the Year ended 31st March 2009 and Balance Sheet as on the date after making necessary adjustment :— 25

Particulars	Debit (Rs.)	Credit (Rs.)
Sundry Debtors ..	5,00,000	...
Sundry Creditors ..	...	2,00,000
Outstanding Liabilities for Expenses	55,000	...
Wages ..	1,00,000	...
Carriage Outward ..	1,10,000	...
Carriage Inward ..	50,000	...
General Expenses ..	70,000	...
Cash Discount ..	20,000	...
Bad Debts ..	10,000	...
Motor Car ..	2,40,000	...
Printing and Stationery ..	15,000	...
Furniture and Fitting ..	1,10,000	...
Advertisement ..	85,000	...
Insurance ..	45,000	...
Salesman commission ..	87,500	...
Postage and Telephone ..	57,500	...
Salaries ..	1,60,000	...
Rates and Taxes ..	25,000	...
Drawings ..	20,000	...
Capital Account ..	...	14,43,000
Purchases ..	15,50,000	...
Sales ..	...	19,87,500
Stock on 1-4-2008 ..	2,50,000	...
Cash at Bank ..	60,000	...

The following adjustments are to be made :—

- (1) Stock on 31st March 2009 was valued at Rs. 7,25,000.
- (2) A provision for Bad and Doubtful Debts is to be created to the extent of 5 % on Sundry debtors.
- (3) Depreciate :—
Furniture and fittings by 10 %
Motor Car by 20 %.
- (4) Shri Om had withdrawn goods worth Rs. 25,000 during the year.
- (5) Sales include goods worth Rs. 75,000 sent out to Shanti and Company. On approval and remaining unsold on 31st March 2009. The Cost the goods was Rs. 50,000.
- (6) The Salesman are entitled to commission of 5 % on total sales.
- (7) Debtors includes Rs. 25,000 Bad debts.
- (8) Printing and stationery expenses of Rs. 55,000/- relating to 2007-08 had not been provided in that year but was paid in this year by debiting outstanding liabilities.
- (9) Purchases include purchase of furniture worth Rs. 50,000

15

2. From the following Trial Balance and other information pertaining to 2008 for the St. Francis High School, Mumbai. Prepare Income and Expenditure Accounts for the year and the Balance sheet at its end :—

Debit Balance	Rs.	Credit Balance	Rs.
Furniture and fitting	16,000	Creditors for supplies	4,000
Laboratory	40,000	Fees received	1,50,000
Library	50,000	Entrance Fess	3,000
Buildings	2,00,000	Hire for Hall	5,000
Investments at 6 %	1,00,000	Miscellaneous Receipts	1,500
Salaries	1,60,000	Government Grant	30,000
Stationery	10,000	General Fund	3,60,000
General Expenses	6,000	Donation Received for extention to Science Blcok	40,000
Annual function Expenses	2,000	Sales of old furniture 1st July 2008.	7,000
Cash at Bank	16,000		
Cash in Hand	500		
Total . .	6,00,500		6,00,500

- (i) Fees still receivable are Rs. 6,000 and Salaries still payable are Rs. 14,000.
- (ii) New furniture costing Rs. 20,000 was purchased on 1st July 2008 but no entry has been passed for it yet.
- (iii) Furniture sold was of the book value of Rs. 10,000 on 1st January 2008.
- (iv) Depreciation is to be charged as under—
Furniture and fitting   10 %
Motor Car   20 %

Mar

3. According to the principles of Double entry system every debit has corresponding Credit explain clearly. State the merits of double entry system also. 15
4. From the following particulars prepare a cost sheet showing the total cost per tonne for the period ended 31st December 2008— 15

	Rs.		Rs.
Raw Materials	33,000	Rent and taxes (office)	500
Productive Wages	35,000	Water Supply	1,200
Direct Expenses	3,000	Factory Insurance	1,100
Unproductive wages	10,500	Office Insurance	500
Factory Rent and taxes	7,500	Legal expenses	400
Factory lighting	2,200	Rent of warehouse	300
Factory Heating	1,500	Depreciation—	
Motive Power	4,400	Plant and Machinery	2,000
Haulage	3,000	Office Building	1,000
Directors Fees (works)	1,000	Delivery Vans	200
Directors Fees (Office)	2,000	Bad debts	100
Factory cleaning	500	Advertising	300
Sundry Office Expenses	200	Sales Department	1,500
Expenses	800	Salaries	
Factory Stationery	750	Upkeeping of delivery vans	700
Office Stationery	900	Banks charges	50
Loose tools written off	600	Commission on sales	1,500

The total output for the period has been 10,000 tonnes.

5. What are the important factors that have a bearing on future profit and therefore the value of goodwill? 15
6. Explain the different classes of errors that usually arises in Book Keeping and how they should be rectified? 15
7. Comment on the following (any three) :— 15
- (a) Capital Reserve
  - (b) Secret Reserve
  - (c) Discount Allowed and Received
  - (d) Bank Reconciliation statement
  - (e) Accounting concepts
  - (f) Depreciation fund Method.

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद
वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, शुक्रवार, दिनांक ५ जून २००९
[वेळ : सकाळी १०-०० ते दुपारी १-००]
(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ७

महाराष्ट्र जिल्हा परिषदा आणि पंचायत समित्या ॲक्ट, वगैरे
(पुस्तकांसह)

सूचना.—(१) प्रश्न क्र. १ अनिवार्य. उर्वरित प्रश्नांपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

(२) प्रत्येक प्रश्नाला वीस गुण आहेत

(३) अतिरिक्त सोडविलेल्या प्रश्नांना गुण दिले जाणार नाहीत.

१. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :—

- (अ) मान्यताप्राप्त शाळेची तपासणी
- (ब) स्थानिक निधी लेखापरीक्षण अहवालाची पूर्तता
- (क) पंचायतीची रचना
- (ड) सरपंचाविरुद्ध अविश्वास ठराव
- (ई) नगरपालिका क्षेत्रात इमारत बांधण्यासाठी/दुरुस्तीसाठी परवानगी
- (फ) स्थानिक संस्थांना कोणत्या कारणांसाठी त्यांच्या निधीची हमी देऊन, उधारीने रक्कम घेता येते.

- २. मान्यताप्राप्त शाळांच्या संदर्भात जिल्हा परिषदेची कर्तव्ये, अधिकार आणि कार्ये कोणती ?
- ३. जिल्हा परिषदेला आर्थिक मदत देणारी स्त्रोत्रे (Sources) कोणती ?
- ४. पाणीपुरवठ्याच्या विविध स्त्रोत्रांसंबंधी (Sources) मुख्य कार्यकारी अधिकाऱ्याची कर्तव्ये आणि अधिकार कोणते ?
- ५. पंचायतीमध्ये निवडून आलेल्या सदस्यास राजीनामा देण्यासाठीची कार्यपद्धती कोणती आणि राजीनाम्याचे खरेपणाबद्दल उपस्थित केलेल्या वादाचा निर्णय घेण्याची कार्यपद्धती कोणती ?
- ६. नगरपालिकेस कोणकोणते अनिवार्य आणि ऐच्छिक कर लावण्याचा अधिकार आहे ?
- ७. पंचायत निवडणुकीत निवडून आलेल्या सदस्याची निवड कोणकोणत्या कारणास्तव रद्दबातल ठरवून मागता येते आणि त्यासाठी असलेली कार्यपद्धती कोणती ?

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION

**DEPARTMENTAL EXAMINATION FOR MAHARASHTRA FINANCE
AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA
ZILLA PARISHAD FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE
CLASS III**

MUMBAI, FRIDAY, 5th JUNE 2009

[TIME—10-00 A.M. TO 1-00 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER VII

MAHARASHTRA ZILLA PARISHADS AND PANCHAYAT SAMITIES ACT, ETC.

(With Books)

N.B.—(1) Question No. 1 is compulsory. Solve any four from remaining questions.

(2) Each question carry Twenty marks.

(3) No marks will be allotted for any questions answered in excess.

1. Write notes (any four) :—

- (a) Inspection of approved school
- (b) Compliance of audit report of local fund
- (c) Constitution of Panchayat
- (d) No Confidence Motion against Sarpanch
- (e) Permission for construction/repairs of a building, within limits of Municipal Corporation.
- (f) Purposes for which local authorities, on the security of it's fund can borrow money.

2. Regarding approved school what are the duties, powers and functions of Zilla Parishad ?

3. Which are the sources for Financial Assistance to Zilla Parishad ?

4. What are the powers and duties of Chief Executive Officer regarding various sources of Water Supply ?

5. What is the procedure for submitting resignation by Elected Member of Panchayat ? And what is the procedure for resolving dispute about genuineness of the resignation ?

6. Which are the Compulsory and Voluntary Taxes which can be imposed by Municipal Council ?

7. Which are the grounds for declaration of Election of Elected Panchayat Member as invalid ? And what is the procedure ?

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

महाराष्ट्र वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ आणि महाराष्ट्र जिल्हा परिषद
वित्त व लेखा सेवा, वर्ग-३ साठी विभागीय परीक्षा

मुंबई, शुक्रवार, दिनांक ५ जून २००९

[वेळ : दुपारी २-३० ते सायंकाळी ५-३०]

(एकूण गुण-१००)

पेपर क्रमांक ८

इंट्रोडक्शन टू इंडियन गव्हर्नमेंट अकाउन्ट्स अँड ऑडिट, वगैरे
(पुस्तकांशिवाय)

सूचना.— (१) प्रश्न क्र. १ आवश्यक आहे. उर्वरित प्रश्नांतून कोणतेही चार प्रश्न सोडवा.

(२) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.

१. टिपा लिहा (कोणत्याही चार) :-

गुण

२०

(अ) भारताचा आकस्मिकता निधी

(ब) पावती पुस्तकांचा हिशेब

(क) प्रशासकीय मान्यता व तांत्रिक मान्यता

(ड) कंत्राटदाराचे लेजर

(ई) दत्तमत खर्च व भारित खर्च

(फ) कोषागाराचे निरीक्षण.

२. महाराष्ट्र जिल्हा परिषद व पंचायत समिती लेखा संहिता, १९६८ मध्ये बांधकामाची निविदा प्राप्त करून बांधकाम करण्याबाबत कार्यपद्धत विशद करावी. २०

३. शासकीय लेखासंबंधी भारताचे नियंत्रक व महालेखापरीक्षक यांचे अधिकार व कर्तव्ये नमूद करा. २०

४. नगरपरिषदेच्या लेखापरीक्षकांची कर्तव्ये व जबाबदाऱ्या नमूद करा. २०

५. (अ) खुलासा करावा की 'लेखापरीक्षण' हे वित्तीय नियंत्रणाचा हत्यार आहे. १०

(ब) खर्चाच्या मंजूरीचे लेखापरीक्षण म्हणजे काय ? खर्चाच्या मंजूरीचे लेखापरीक्षणाबाबत मार्गदर्शक तत्त्वे नमूद करावेत. १०

६. धन विधेयक म्हणजे काय ? धन विधेयक संसद सभागृहामध्ये कशी मंजूर केली जातात ? २०

७. वार्षिक वित्तीय विवरणपत्र म्हणजे काय ? या विवरणपत्रात कोणत्या बाबी दर्शविण्यात येतात ? २०

MAHARASHTRA PUBLIC SERVICE COMMISSION**DEPARTMENTAL EXAMINATION OF MAHARASHTRA FINANCE AND
ACCOUNTS SERVICE, CLASS III AND MAHARASHTRA ZILLA
PARISHAD FINANCE AND ACCOUNTS SERVICE, CLASS III**

MUMBAI, FRIDAY, 5TH JUNE 2009

[TIME—2-30 P.M. TO 5-30 P.M.]

(Full Marks—100)

PAPER VIII**INTRODUCTION TO INDIAN GOVERNMENT ACCOUNTS AND AUDIT, ETC.**

(Without Books)

*N.B.—(1) Question No. 1 is compulsory. Solve any four from the remaining.**(2) All questions carry equal marks.*

	Marks
1. Write short notes (any four) :—	20
(a) Contingency Fund for India	
(b) Account of Receipt Books	
(c) Administrative Approval and Technical Sanction	
(d) Contractor Ledger	
(e) Voted and Charged Expenditure	
(f) Treasury Inspection.	
2. State the procedure as mentioned in the Zilla Parishad and Panchayat Samitis Account Code, 1968 regarding the execution of work by inviting the tenders.	20
3. Explain in brief the duties and powers of the Comptroller and Auditor General of India in respect of Government Accounts.	20
4. What are the duties and responsibilities of the Internal Auditor of the Municipal Councils ?	20
5. (a) Explain how the 'Audit' is an instrument of Financial Control ?	10
(b) What is meant by 'Audit of Sanctions' ? Elucidate the guiding principles governing Audit of Sanctions ?	10
6. What is Money Bill ? How are money bills passed in Parliament ?	20
7. What is the Annual Financial Statement ? What are the contents of this statement ?	20